

Изази суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на годину 4 ф.,
на по године 2 ф., на четврт
године 1 ф.За АУСТРО-УГАРСКУ, БОСНУ
и ХЕРЦЕГОВИНУ на годину 6
ф., на по године 3 ф., на четврт
године 1 ф. 50 новч.За све остале земље годишње
20 фран. у азату, на по године
10 фран., на четврт год. 5 фран.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Цетиње, 28 априла.

Њезино Височанство Књагиња Милена стигла је у Млетку у потпуном инкогниту 17 т. мј., гдје Ју је дочекала Њезина Свјетлост Књагиња Олга Данилова. Други дан ту су дошле из Нице у суерет Својој Височанственој Мајци Њихове Свјетлости Књагиње Јелена и Ана у пратњи једне дворске даме Н. Ц. В. Књагиње Стане Романовеке.

Како се сада, поводом изложбе, баве у Млечима Њихова Величанства Краљ италијани Умберто и Краљица Маргерита, између Њезиног Височанства и Њиховијех Величанстава биле су измијењене посјете; и за тијем је слиједио у Краљевском Двору објед у почаст Њезиног Височанства.

Пошто је Њезино Височанство провело још два три дана у Млечима, посјетивши изложбу, отпутовало је даље у Горин.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

ЦЕТИЊЕ, 28 априла.

Политички свијет највише занима споразум руско-француско-њемачки односно симоносекског уговора мира. Изгледа као да се збила читава револуција у међународнијем констелацијама јевропским. О зближењу њемачко-руском, о ком је њемачка штампа преко читаве зиме говорила као о свршеном факту, већ не може бити ни ријечи. Петроградско „Новое Времја“ пише: „Појава Њемачке у дипломатској интервенцији с Русијом и с Француском била је за њемачку дипломатију право изненађење, од кога се, како изгледа, још није освијестила. Њен корак, којим је хтјела лишити Русију могућности, да заштити њене интересе на далеком истоку, постигао је сасвим противни резултат. Може се сасвим наравно пагађати, да је Њемачка тај корак учинила, уговоривши

унапријед са владом јапонском награду, коју је имала добити за одобрење симоносекског уговора. Изгледа, да су били њемачки дипломати увјерени, да Русија без њиховог саучешћа неће захтјевати преглед јапонско-китајског уговора мира, и тако да ће бити обезбјеђен њихов бар, што су с Јапонском уговорили. Изашло је са свим друго. Интервенција јевропских држава ипак се збила, а Њемачка остаде простијем посматрачем, или узевши страну Јапона да се изложи опасности врло озбиљног сукоба са Русијом, Француском и с Њемачком... У Токију ако се још нијесу потпуно убједили, убједиће се брзо, да Јапон нема рашта рачунати на Њемачку, јер она неће ни у ком случају ући у отворени сукоб са Русијом, која се ослања на Француску и у исто доба на Њемачку. Отезати започете преговоре Јапон нема никакву рачуна, јер то не би измијенило расположење влада, које су с Русијом споразумне, него би дало времена Китају да се приправи на обновљење ратовања. Ствар треба што прије свршити потпуном искреношћу, која ће осигурати Јапону симпатије Русије, Француске и Њемачке. Преглед симоносекског уговора и ако је мало тугаљив за Јапонце, ипак је много бољи од могућности, да се побједити Китаја лише плодова својих побједа, и да себи створе непријатеље двије јевропске велесиле, чији су азијатски посједи много ближи Јапону, него ли азијатски посједи Њемачке.“

По овај споразум Њемачке са Русијом и Француском изазива у француском јавном мишњу незадовољство, што опет изазива радост у њемачкој штампи. Крајњи радикални листови у Паризу отворено нападају Русију, што је повукла Француску најприје у Киј, на њемачке свечаности, на сада у заједничку интервенцију с Њемачком против Јапона. „Могуће је — вели „Н. Времја“ —

да ће ови листови учинити утисак на неки дио француске публике, али се ми надамо, да неће њихова вика подјејствовати на добромислени дио француског народа. Париска влада добро зна што ради. Њу је могло смутити за час неочекивано саучешће Њемачке у јапонском питању, али је то смућење одма прошло, јер иначе не би се дошло до заједничког протеста Француске, Русије и Њемачке. Ми не држимо да да би нападаји таквијех листова, као што су La Libre Parole и L'Intransigeant“ Рошфор могли изазвати охлађење француских симпатија према Русији; по и кад би се случило то, у Француској се неће моћи узимати за повод начин дјеловања руске владе. Руско-француско зближење збило се прије свега памјером, да се обезбједи јевропски мир, а трудни да би ова сврха била постигнута, да смо ми одбили позив Цара Вилхелма на килске свечаности, и отклонили учешће Њемачке у дипломатској интервенцији против Јапона. Пријатељство француско нама је одвјећ драго, али и Француској треба да буде драго руско пријатељство, те се можемо надати, да ће владини и добромислени политички кругови у Француској схватити досадашњи коректни тон овијех поштованијех и упливнијех органа, као што су листови Temps и Journal des Debats.“

Ова изјава тако угледног петроградског листа врло је значајна односно даљих посљедица учешћа Њемачке у подржавање Русије на крајњем истоку.

Поводом наименовања графа Капниста за руског посланика у Бечу, бечка „Н. Ф. Пресе“ донијела је чланак, ком је језгра следећи закључак: „Нови посланик није служио на истоку, и не познаје балканске ствари; одакле слједи, да његово пошљање у Беч свједочи, да се руска влада одриче активне политике на Балкану.“

Преплата шаље се у плаћеним писемима непосредно администрацији „Гл. Црногорца“ на Цетиње, или отпориштинивма новина на коју драго пошту; а коме је паручије, може се преплатити преко г. *Иера Рамадановића*, кн. црн. агента у Котору. Донио се пиљу уредништву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се, по простору који заузму на петита 7 новчића од реда за први пут, а за сваки даљи пут по 5 новчића. За огласе веће и на дуже вријеме поштата се.

Петроградске „Новости“ на то одговарају: „Овај је закључак више него чудноват. Руска политика спољна уопће, а политика балканска особито не зависи од увиђавности једног или другог посланика. Сви дипломатски агенти, без обзира на њихов ранг, раде по инструкцијама министарства иностранијех дјела. На челу руског министарства иностранијех дјела стоји дапац дипломат, који потпуно познаје балканско питање уопће, а особито тежје аустријске политике. То је прво. А друго, ако се може допустити тумачење бечког листа, с њим првом могло би се протумачити наименовање графа Капниста жељом руске владе, да умали значај Беча као политичког центра. Али ми нећемо слиједити примјеру споменутог листа, и нећемо постављати сухопарне претпоставке, да изводимо сухопарне закључке. Примјетимо само, да је за нас најважнија у чланку бечког листа чудновата жеља, да Русија напусти Балкански полуострв Аустро-Угарској. Руска влада — нека се не иједи бечки лист — не може ставити на други план политику балканску, завјештану цијелом историјом руском. Могу се мијењати средства руске политике, али не може сама политика. За то можемо рећи, да се „Н. Ф. Пресе“ узалуд радује наименовању графа Капниста. Та је радост, како је тумачи исти лист, неумјесна; што више она вријеђа вако графа Капниста тако сваког Руса. Шташе бити много боље, да је „Н. Ф. Пресе“ или ћутала, или паметније проговорила.“

ДОПИСИ.

Подгорица, 25 априла. — (Прослава рођен-дана Н. В. Милена. — Нова управа општине подгоричке. — Нова управа читавице. — Српске мање за нову цркву.)

У суботу 22 ов. мјесеца свечано је прослављен овије рођен-дан Н. В. Књагиње наше Узвишене Владарке.

Јулија по уговору мира засјели Французи; а Срби су већ при руском примирју, мировали с Турцима.

По кад опет год. 1809 Руси започну рат, и Срби се спреме, а Карађорђе јави владици и међусобно уговоре да се еретну на ријеци Тари.

Рано у прољеће удареше, једна војска српска на Босну; а с друге стране друга а пред њом Карађорђе са својим војводом Миланом Обреновићем, те узеше Сјеницу и састаше се с Васојевићима.

На опет Карађорђе пише владици: „Хајде, отче, за Бога, на Тару, да се што прије састанемо. Не губимо вреће!“

На глас да је пала Сјеница, дигну се — по наговору владину на и од своје добре воље — Жупљани, Дробљани и Морачани, а и сам владица крене се с Црногорцима уз Вјелонавиће, да што прије стигне на Тару.

Карађорђе удари на Нови Пазар, те варош онали, а град стави у опсади, али тај час стигне му глас, да су Турци на Каменици истребили српски логор, и ударили на Делиград.

На тај глас Карађорђе остави Нови Пазар а похита с војском у помоћ Србима на Делиград.

Владица с Црногорцима пође на Планиницу, те је отолан узнемиравао Турке Никшићане и оближње Арбанасе, да и они не ударе на Србију.

Србија се тад највише узбунила од издаје неких Срба из унутрашњости, који, пошто се Карађорђе утврди од Турака, побјегоше у Земун.

Митрополит Петар није могао више какве помоћи дати Карађорђу, јер немаше ни новаца ни дебеана.

На скоро умре Милан Обреновић, а

ЛИСТАК „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА.“

INNO A CASTELNUOVO
DI CATTARO.A Sua Altezza
NICOLÓ I

magnanimo Principe del Montenero.

Dalle alte cime del nevoso Bérdo
Cantò la Vila: Castelnuovo bella
Salve! Come di fiori ornata il crine
Si guata in specchio giovinetta sposa,
Tal nell' Adriaco mar dalle fronzute
Tuo pendici tu pur godi specchiarti
Altera e bella; de' tuoi colli quinci
Del Rizzonic sen le tortuose
Sponde tue miri e i vasti campi quindi
Del barbaro ottoman, che tante volte
Del sangue de' tuoi figli intinse i brandi.
Qual v' ha più puro aere, qual cielo
È più seren? Te d' aquilone il soffio
Turbar non osa ch'è d' irsute spalle
Schermo a tergo ti fan di cecelsi monti;
E il sol, che ti vagheggia ognor di fronto,
Perpetui in te mantiene i fiori e l'erbe,
E quando il sirio cane altrove i campi
Adugge, quelle cime stesse nubi
Adunano cortesi, onde frequente
Godi ristoro di rigiade e piogge,
E le alette leggiere in mar temprando

Con auro fresche vengono a baciarti
Soavemente i zeffiri e i ponenti;
Chiare di dolce umor vene salubri
T' offron de' lor zampilli il puro argento;
Vaghe colline con fiorenti vette
Ti fan corona, e casinetti aprici
Sopra verdi pendii sorgono; al rezzo
Di culti giardinetti e delle estive
Lune al chiaror le Vile intreccian danze
Sotto le piante del dorato pomo,
Onde gli orti di Esperia andar famosi,
Che di soave odor l' aere fanpregno.
Torme di vaccherelle erran muggendo
Pei vallonecelli ombrosi, onde cotanta
Di squisiti vitelli e bianco latte
Copia ne viene a rallegrar tue mense.
Calma allegrezza a' rai del sol si desta
Delle campane ai candidi riflessi,
Alla lieta canzon del contadino,
Al gorgheggiar di allodole e usignuoli;
Tra l' erba fresca e l' odoroso timo
È il saporito asparago silvestro
La fragola gentil spontanea cresce;
Cedri ed aranci nell' aperto cielo
Spandon d' attorno deliziosi olezzi;
Mite è il ciel, ride il suolo, il passeggiar
Dice: viver vorrei qui nel bel paese;
È una tela del divo Raffaello
Inondata di luce, e palpitante
Di vita. È un verso del poeta Prenee
Che mormora sul mare sospirando.
Fior di salute e di beltà nel volto
Ride alle gaie tue dolci fanciulle,
Te il Bocchese nocchier, che corse i rischi

Del mar, riede alla sposa e ai cari figli
Col festoso fragor prima saluta.
Salve, cara città, regina un tempo
Di molto e ricco suol, ma or mesta giaci,
Finché una man scotafati dal sommo
E t' incoroni della gloria antica.

Spalato, li 1. maggio 1895.

In segno del più profondo ossequio e devozione
Dr. Giacomo Commendatore Chiudina.

НЕШТО ИЗ ИСТОРИЈЕ.

Доба митрополита из дома Петровића.

Пише Миша Вукић.

(Свршетак.)

Године 1804, Србе дигне на оружје, да покају своје старе, Ђорђе Петровић, прозвани Карађорђе.

Двије године иза тога, т. ј. 1806 год. владица Петар крену с Цетиња, да удари на Нови, а посла писма на Карађорђа, да му јави, све што је и како је у Србији; а видјели смо, да за цијело то вријеме, од 1804 до 1806, на и цијеле 1806 године владица Петар ратовао је у Боки и око Дубровника, те није могао дати никакве помоћи великом српском војду Карађорђу.

На одговор Карађорђевог, владица Петар посла свог посланика Сава Пламенца, с писмом српском војду, и да Пламенца разгледа стање по Србији, да утврди брацки саобраћај, да се договори српским војдом о нападању на Турке, и како да се Турци Бошњаци од Србије одврате.

Кад се Пламенца врати, не пађе владику у Боки, у којој су већ, посљедњег

У очи дана прославе на 5 сати по подне окићена је варош народним заставама с чим је свечаност и започела, а на седам и по сати у вече осветљена је варош са околним брдима Љубовићем и Горницом. Осветљење је било величанствено чему је припомогло то што је била ноћ тиха без икаква вјетра. Вриједно је споменути и то да је те ноћи врло лијено био осветљен овдашњи турски консулат испред ког је бацано много рокета, те је и то допринијело величини општег осветљења варошког. Сјутри дан у одређено за то вријеме држано је молебствије за здравље и дуг живот Њ. Височанства у свим овдашњим богомољама, а у саборној православној цркви држана је свечана служба са благодарјењем ком су присуствовали сви чиновници у потпуној паради, турски консуло, ђаци свијех школа са својим наставницима и велики број отмјеног грађанства. По свршетку благодарјења ишло се на честитање у етап г. окружног капетана и то најрије чиновници, а послије општински представници одакле је и брзојавна честитка упућена. За тим цијели дан проведени су у великом весељу и свечаност свршена је у најљепшем реду.

При крају прошлога мјесеца дотадашња општинска управа дала је оставку, мјесто које одмах иза тога изабрана је нова управа и то за пресједника г. Илија Мартиновића а за помоћнике му: Садик Беговић, Нешо Кулић и Јован Лукић и још је од прве управе остао помоћник Селим-бег Османовић, те нову управу сачињавају по народном избору пресједник и четири помоћника му, а према досадашњој установи писара и пандура нова управа сама је изабрала. Чланови општинског одбора остали су у тој дужности и даље они исти који су били за вријеме старе управе. При бирању нове управе избори су текли и свршили се у најљепшем реду. Нову управу су саставили велики општински радови, а особито грађење велике варошке школе, али се напат да ће и ова као и прве управе својски се заузет за те општинске радове и свршит их онако како се изискује од народних повјереника.

При крају прошле године дотадашња управа читаонице дала је оставку, мјесто које истог дана изабрана је нова управа и то, за пресједника г. Ф. Јерговић проф. и управитељ земљодјелске школе, за благајника г. Захарија Гвозденовића трговац, а секретар и библиотекар остали су на молбу друштва у истој дужности они који су били за вријеме старе управе. Тако исто и чланови одбора остали су и даље у истој дужности они који су били за вријеме старе управе и још су им придодати као нови чланови г. др. Радуловић и г. Стеван Лукачевић.

Православно етановиштво Подгорице има једну своју стару цркву, која је унутра богата и лијено уређена, али је тако малена према броју етановиштва да при службама на великим празницима не може се у њој смјестити ни четвртина народа. Осјећајући у томе нужду православно Срби подгорички шћели су да граде вишу цркву још док је била Подгорина под владом турском, али им је тадар то спречијено. Но то спречавање у толико је њих побрало што нијесу само тадар подигли ту цркву, али мисао о грађењу исте није у њима угинуло него су продужили били купити прилоге и уштељиват новца

Карађорђе продужи ратовање за ослобођење Србије, по поље хиљада крвавих мука за нови живот Србије, би припућен од Турака тражити спасе изван граница Србије 1813 године.

Кад Цар Александар објави свету војну против Француза, те године владика Петар, у договору са Инглезима, који сјеђаху на острву Вису, удари на Французе у Боки Которској.

Владика е неколико војске саје под Будву, освоји је, ће паће доста хране, и дебеане и 6 топова, и зароби 50 граничара, а тај час сва околна мјеста уетану и драговољно се придруже Црногорцима.

С другог краја губернатр Вуко Радоњић удари на Тројицу, коју Французи, кад вишеше муку, лагумом разорише, на разбијених и крвавих глава побјегну и затворе се у Котору.

Само Пламенац по владичиној наредби поће с нешто војске под Нови; те га обеједи и пресијече друм међу њим и Дубровником.

На писмо, које је владика Петар писао, заповиједни аустријски пошље с Виса топијску лађу са потребним спремама, да се паће у помоћ владичи Петру. На тај глас, Доброта, Прчањ, и Пераст, пристану уз владичу и ударе на Французе те их исећерају.

Онда Црногорци и Инглези ударе на град Нови, те поље дугог и жестоког боја освоје га и оставе у њему своју стражу.

Французи тад остану опкољени у граду Котору, а владика Петар сједијаше у Доброти и отогле цијелим бокељским приморјем владаше.

По поћи 16 октобра изађу 256 граничарских војника са своја 4 частника — који

које су ватали с црковнијех добара, и кад је Подгорина присеједијена Црној Гори толико је црквена каса богата била да се још тадар могло приуштити ради, на чем неке је велика вала тијема трудбеницима на очувању и унапређењу православа. Али како су по заузећу Подгорице суереле православу општину много друге потребе, као поправка старе цркве, обрађење неге великом авлијом, добављање звона, поправка црковнијех добара и друго, а што је најглавније почело се одма мислит на регулсање вароши, те све то чињело је да се до сад није могло приуштити томе великоме дјелу. А сад већ пошто су све те препоне уклоњене а нужда за једну велику цркву е дана у даи све већма се показује, народ је затражио да се раду пристуши, ради чега је православа општина држала велику скуштинну на Источник 7 ов. мј. и на тој скуштинни пошто је црквена управа обавијестила народ о етапу црквене касе једногласно ријешено је да се одма раду пристуши. На истој скуштинни ријешено је и то, да се цркви гради у Мирској Вароши по плану који је зато учинио г. архитект Преображенски и одлучено је, да се за то одма извијести Њ. Високопреосвештенство г. Митрополит Митрофан и да се потражи од њега одобрење и благослов што је већ и учињено. Те се сад очекује одобрење и благослов г. Митрополита, па да се раду пристуши. Храм ће бити великолепан, и ако даде Бог да се доврши службије на част Подгорице, као што јој служи на част подигнуће велике варошке школе, читаонице и још другијех општинскијех здаија.

Б. Г.

Књижевност, умјетност и просвјета.

„БАЛКАНСКА ЦАРИЦА“ У Н. САДУ.

III.

Из „Позоришта.“

На други дан Ускреса прешла је први пут преко наше позорице овдје по читању сваком пријатељу српске књије већ одавно најбоље позната, сваком омилила величанствена драма витешкога Књаза-Пјесника Николе I. „Балканска Царица“. Дивоте, којих се човјек до сад — хвала силном генију великога пјесника! — није могао сит да начита, нијесу изгубиле ни најмање сјаја свога при приказивању тако, да их се човјек — хвала још и обазривој управи и неуморном редитељу! — не може сит да наслуша и нагледа. Како до сад тако и сад умјеје да задиви и занесе свијетли карактер једне Данице, једнога Дејана. Све и да није осталих краота, којих је пуна „Балканска Царица“ — и овако скраћена и за позорицу удешена — већ та два узор-карактера, та Црногорца, мала царица, па тај јунак од јунака, један од оних, што су мученици, крвави борци, што су вјерни Богу, дому, слободи, довољна су да засведоче огромну и необичну душевну и умну силу књажевскога пјесника, којом умјеје ликовима своје узвишене манге да улије крви и живота, а гдје треба још и да их задахне божанственим дахом чисте, непорочне идејалности. У томе погледу Даница и кнез Дејан тешко да ће наћи себи равних широм српске књије и позор-

еу служили у француској војсци — из града Котора и предаду се, носећ са собом градске кључеве и три француска барјака.

По Французи се још не предају: на чем их је владика изудио.

Тад владика Петар у Доброти сазва скуштинну од Приморца и Црногораца и предложи: „да се Црна Гора и Бока саставе у једну провинцију.“

На то пристану Бокељи и Црногорци и учине заклетву, како су тад заједно под позривитељство Русије, Великобританије и Аустрије, тако да ће заједно и остати, и да ће обавије дијелити иету судбину.

Тај уговор утврде својим потписима сви главари црногорски и бокељски.

Владика је тад уредио управу, под именом централне комисије, у којој је сам пресједлавао.

Онда су бирали два народна заступника, да се пошљу на савезне дворове, да им буду сачуване старе повластице.

За заступника бокељског не могаху се сложити општине православне са римо-католичким; те сам владика посла Саву Пламенаца руском цару, да Црну Гору и Боку прими под своје покровитељство.

Општине римокатоличке вјероисповиједи пошљу писмену молбу цару аустријскому, да благоволи својим оружјем покрити Гоку.

Пред сами Божић, чује се, да долази војвода Милутиновић е аустријском војском.

Тад владика писа Милутиновићу, да не долази е војском у Боку, док одговор од Русије не прими.

Владика тад написа и друго писмо, не само од своје стране, него и од стране владе, тад у Боки установљене, „да војску у Боки пуштити неће, но да ће дијелити е њом и Црна Гора пету судбину.“

Лиеше и речитије имне чувствима и врлинама жена, њиховим жртвама и пријетвима, њиховој љубави и њихову срцу, које је домољубљем вада вруће, ја не знам. Благо Црногорцима а нека им није жао, што се босе, гладне, трудне, наге потуцају за својим мужевима, оцима, браћом, синовима по границах домовине, да им скромни тајни даду! Благо њима и нек им није жао, јер им је неоцењиве заслуге, не могући одољети свога срца врућем хару, дивно изипио

На олтару домовине,
Ње се тајман свети лали
Пред слободом што су нави
Мученици основали

баш главом узорити им Госнодар, кога оне с правом као узор стављају пред очи својим мужевима, оцима, браћи, синовима, кад их јуначки прате на бојеве и мејдане! Зар може бити дичнији вјечни примјер црногорских од оцима по што је Даница кнеза Перуна у „Балканској Царици“ Николе I? А него тако зар се може замислити чавији и свјетлији лик по што је кнез Дејан, тај негда гром Божији, лик прегућа, дух побједа и дух рата, тај сип вриједни Црне Горе, тај сиви соко, који је црногорство узвисио на високо а сад и на самрти неадманниј у служби роду, правди и слободи светој, владарева дома вјерни слуга, ком је бољ тјелесни вишњав, мали при оном што му на душу свали владара му Иван-бегу Црнојевића млади син Станко е одлуком својом ићи у Султана! На крају та два сјајна, уприво свететељска лика не бавједе ни остали чисти лица, као што је узвишени стари Иван-бег Црнојевић, негда јуначина, коме је једнако, ма сам други био, који би најпоље сам за крет се био, јер обичај није његова трага, да ншта за број дома му врага; — као што је честити млади Ђорђија Црнојевић, кога чувства пета као тужног оца даве, јер се и у његову груд боре дужност и глас од прироче: у крвника гадат брата и бит' брата, — као што је она орлина стара, кнез Перун, Даничин бабајко, коме у ноге са-суне љета

Оваво тешко те већ полета
И маха пена — момачког маха.
Да га ване е у облак праха.
Што сукоб врући и разбој диже,
Па да је тајно од сваког ближе!

који је ерећан, што је дан е славно плао, јер би за њега грђе било, да је старачки жив остао, кад му је у Морачу ускочила кћи његова Даница, његова утјеха, нада, без које, сирак, не може одмарати уморна крала на своме дому и испељаку, јер му Јела умрије одавно а синова нема а браће није, што на разна поља падено славно; као што је Станков слуга Иво, тај несретни стнашник и отачаства издајник, који кајући се признаје да је зубима мајку клао, већ када је Црну Гору а свог Књаза издавао, да је гријешан по да му ни Станкова воља строга не мога угасити искру Црногорства, што му живи у куту срца; који нуди и главу нек омане, само да му на род не омане име издајника, на му је зазор чак етати у број слуга Ђорђијих, док неврство не опере; — као што је најпослије Марта, та Даничина друга еретних и злијех дана, којој је и њена радост и њена туга вада излијевана, којој је генијални књажевски пјесник намјерно дао и неколико слабијих по свакако природних црта, како би што силније одекочио јединствени лик свете жене Данице, те како би издај-

Милутиновић, тад одступи Котора; а француски генерал изађе из Котора на поље инглеском капетану, а кључеве од града приме два члана централне комисије, један Црногорац и један Бокељ.

Инглези се тад удаље из Боке под Дубровник, а владика управљао Боком и очекивао одговор од цара рускога.

Милутиновић по други пут добије заповијед од свог цара, да прими Боку, па дође е појском под Нови, који му се предаде 27 маја, 1814 г. а у Котор уђе 2 јунија, те тако владика Петар и по други пут остави Боку, за коју је толико драгоцјене крви пролио и крвавих мука подио, јер Пламенац донесе писмо од руског цара из Париза, од 20 маја 1814 г. на владичу Петра, у ком му препорукује, да преда Боку Аустрији, а Бокеље да увјери да ће им права и преимјетва бити сачувана до вијеска.

Потом се Црногорац вратити кући, и у цијелој Црној Гори настале немир, те се почну међусобно крвити, а владика Петар са главарима непрестано пјаше, од племена до племена, те мираше закрвављена браства и племена; но у случају рата са епољним непријатељем, прекидали су сваку домаћу свађу и сви сложено били се с непријатељем.

Цар руски Александар, због опороз одговора црногорских главара ради владике, скинуо је био руке е Црне Горе, и од Тилзштеког мира прекинуо давати годишње 1.000 дуката, што је цар Павло био одредно; те и то је доста проузроковало међусобна крвљења.

Кад везир Желалудин-паша потуче бошњаче, онда окрене на Црну Гору, да и њу погази, по владика Петар е Црногорцима и Брђанима дочека га на Морачу,

ник крета српства морао за њу рећи, да је овакве у рају нема. Посред таквих ликовва је ли чудо, што је златвор кети, изрод, Турчин и издајца Станко у очима гледалаца одиета тако чудовиште, којем,

Од кад се он потурчи,
В. . . ништа није свето.
Ма баш ништа, што је наше.
Од кад му је Султан дао
Чин најстариј' свога паше!

Вјерујемо Данице, да ју је до очајања довео такав несретни вјереник, чији злочин спрема дома љубав њену не угуши, јер

Љубав права, љубав чиста,
Ил у гроб се не одриче;

од ријечи до ријечи јој вјерујемо, кад се јада:

Рањена сам у сред срца!
Рањена сам у сред душе!
А рукама све твојима
Што ми ерећу негинуше!...

Рањена сам у љубави!
Рањена сам у младости!
Отрота ми живот елатки,
Пун весеља и радости!...

Рањена сам у поносу!
Рањена сам као жена.
Које чувства гадат бине
Узвишена и искрена!...

као што емо јој вјеровали, да га је, док га није прозрела, љубила

Као сунце, као очи,
Као живот, к о блће,
Ка' јутарњи цвијет росу,
Што му пада на листиће!
Страено, вруће, запесено,
Плаховито, страховито,
Њезно, силно, часно, јако,
Црногорски и — манито!

Вјерујемо старом Иван бегу, кад, кунући несретнога сина, за своје срце жели:

Ох! да никад ту не куца
А и сада да га није!
Кад излеже ашну луту,
Звију луту отровину,
Кад излеже отровника,
Кад излеже издајнику!...

Вјерујемо Ђорђу, да је безбратни и ехваљамо му праведни пријекор:

Боже! такво чудовиште
Зар за брата мени даде
И осуди да се кољем
Око шћере с њиме саде!

Већ противност ружног карактера Станкова према свијетлим ликовима осталих му сународника у овој драми довољна би била да га строго индивидуализише, а кад још уз то дође и велики дар генијалнога књажевског пјесника те га обилежи да се јасније не да замислити, онда нас мора потпуно задовољити релативно малена казна, коју књажевски пјесник није могао потенцивати а да се не огријени, било о предање било о историјску истину.

„Балканска царица“ као једно од најљепших пјесничких дјела новије српске књижевности најсјајније је бисерно зрно у низу глума у репертоару нашег народног позоришта те у име српске умјетности не можемо довољно павеличати и прославити генијалнога књажевског пјесника за милостиву Му доброту, са којом је саизволио, да се дивно његово дјело са позорице приказе овдашњем српском свијету и утврди га и подржи у љубави према идејалима родољубља и врлине.

Хвала нека је управи, хвала и ревној и обазривом редитељу Петру Добриновићу, који је даи и ноћ без престанка радио, да дивна „Балканска Царица“ буде и на позорици онако педољива каква је у

те у том боју одијеку 1.500 турских глава, а узму 1.200 кова, хране и дебеане; те с тим даром везир се врати натраг.

По тад су Црногорци мирно живовали од Турака. Цар Никола етуни на руски престо 1825, и нареди да се Црногорци издаје она годишња помоћ од 1.000 дук.

И бијаше то године 1830, на сами Лучин дан, кад се митрополиту Петру навршикала 81 година свог живота. Он позва Симеона Милутиновића, свога тајника, те написа тастаменат, а скупљенима главарима Црногорцима препоручи, да изврше онако, како у његову тастаменту гласи; па тако разговарајући се са онолостојећим престави се у вјечност.

Сви главари црногорски и брдеки, чим чују да се је владика преставио, поврве на Петине, да ожале свог незабррављеног Госнодара, који је међу њима готово за по вијека трудио и мучно, али ерећно и славно владао.

Кад се сви главари окупише да плачу Госнодара, отворише тастаменат, који гласаше:

„Заклињем ве Свемогућим Богом, Црногорци и Брђани, да ме у миру, тишини и љубави уконтате и ожалите; да ни крвник крвнику не проговори горке ријечи.

„На мојим мртвим прсима вјеру за-дајте и утврдите кроз сву Црну Гору и Брда, кроз све нахије, села и племена, да нико кроз ни зашто не тиче до Ђурђева дне. Дотла ће наш свагдањи покровитељ, руски Цар, начин и суд у свој земљи учинити.

„Заклињем ве свом силом небесном, црквено добро и пљуће не тичи ништо.

„Нек вам је мој насљедник Радо Томов, којегга Богу и Цару рускому, на свему

књижи! Хвала и свјесним приказивачима, у првом реду Т. Лукићу, Ружићу, Лукићу, и Спасићу (Даница, Станку, кнезу Дејану и Ђорђу Црнојевићу.) на онда Душановићу, Николићу, Ј. Весићевој, Марковићу, Тодосићу и Бакаловићу (Иван-бегу, кнезу Перуну, Марти, Ибрахим-аги, Иви и Угљешу.) Сви су је потпуно заслужили.

Јован Грчић.

IV.

Од нашег осовитог извјештача.

Величанствена и свакоме ма поље изображеном србину добро позната драма нашега узвишенога и витеникога Књаза-Цесарина Николе I „Балканска Царица“ била је приказана 3, 4 и 9 априла ов. г. на српској позорници у Новоме Саду, у поновидигом, дивном Душановом позоришту.

Увјерени смо, да Управа српскога народног позоришта није могла придати љепшега усрхнега дара нашој војвођанској браћи, него што је приказа овога дивнога чеда племените душе и пламеног српског срца нашега узвишенога Господара,

У којем се понос зрака...
Отац, понос српских груди,
Које сјело на бранику
Стјале су, стоје, стаје
На спас роду и на дику.“

(Ј. Сундечић.)

Да је то тако, виђело се по ономе ненадмашном одушевљењу и заносу, са којим су ти потомци старе „ранке госно де“ примили ово дјело, — одушевљењу, вељу, које надмаша и оно, што је владало међу гледаоцима прве представе „Балканске Царице“ у колијевци догађаја, који се у њој сисују, у рођеном мјесту славних Немањића, у пријестолници стародавне Зете — Подгорици, на састанку Мораче и Рибнице.

Како Управа позоришта, тако и поједини глумци и редитељ г. Петар Добриновић, уложили су цео труд и вјештину, те да „Балканска Царица“ буде приказана публици онаква, каква је изашла из пера генијалнога њенога ница.

Даницу је представљала г. Лукићка и она је без сумње, за овај пут, одијела палму пријестолства. Она се је, у пуном смислу ријечи, налазила на висини своје улоге, те је достојно приказала публици онај узвишени и ријетки карактер, који се оличава у Даници, и то не само у оним мјестима, где се исказује млађани љубавни занос, него и мање у оним, где се исказује љубав према домовини и хероизам, што је г-ђу Лукићку морало стати много труда, тим циље, што, и ако је српкиња, није позната са животом овога дјела српства, који је обавијен око Ловћена и који „захваља Великоме Богу, што га покорит“ нико не може.“

Марту, другарицу Даницину, представљала је г-ца Весићева. И ако је ова улога споредна, она је г-ца Весићева умјела да јој прида такву живост, као да је збиља напла „траву чаробне моћи.“ те је постала врло интересантна и занимљива.

Станка је представљао г. Ружић, стари вјештак, који нам је потпуно изнио слику несташног, бујног и жедрога славе Књажевића, који је био рођен за велика дјела и чије су способности одишта велике, али га жеђа за славом заноси, те сам себе

држи за малог као сина Ивановог и грози га и сама помисао о томе, да мора увијек некога да двори. Особито је г. Лукић вјерно изнио ову борбу с идеалима патриотизма и љубави: Дејаном и Даницом, као и ову душевну борбу, која настаје послје Дејановог убиства.

Ђорђа Црнојевића представљао је г. Спасић, који је потпуно проучио карактер његов, као мудрог и хладнокрвног Књажевића, доброг сина и будућег господара земље, те га је вјерно и тачно приказао.

Кнеза Дејана представљао је господин Лукић, а кнеза Перуна г. Николић. Први нам је јасно предочио слику јунака црногорскога, одавога господару, вјери и отаџбини, а други, поред тога, још и слику несретнога оца, сирака, којему је Даница једина утјеха и нада, али који је онет, поред свега тога, сретан, јер је своје старе кости сложио у боју за господара, вјеру и отаџбину, прије него је видио смрт и те једине своје наде.

Ибрахим-агу представљао је господин Марковић. Овај се тако обукао у своју улогу, да у њему јасно видимо, како лукавство турско, тако и човјека, који дубоко прозира у славољубиву душу младога Црнојевића, као да се завучао у њу, те полагао и као нестично сије у њу она сјемена, која доцније уродише плодом издајства. Говорећи му, он у исто доба бодрим оком мотри како његове ријечи утичу, на кад је видио да је циљем нестигнуто, онда баца на своју жртву потоњи поглед, на се полагао удаљава, а оставља Станка, да његова бујна машта допуни оно, што му је он тек као напоменуо.

Г. Тодосић и г. Бакаловић вјерно су нам изнијели типове великанских слуга Ива и Угљеше; нарочито је госн. Тодосић био занимљив на оном мјесту, где он да представу слугу (Ива), вјернога и одавога своме господару, али га тајна, која је управо запела драму, и која му се у души таји, тако пече, да не може стрпјети да је не открије, те да му тијем као одлаче на души.

Мање улоге су биле такође одигране вјешто и достојно.

Кад к овој у пуном смислу величанственој представи додамо дивне декорације, згодно одијело (Станко је имао право црногорско одијело, које је добио од г. Дра Лазе Костића; Даница врло укусно израђено црногорско, женско одијело, које је добила на поклон од г-це Јелене Душановић; остали су имали старо српско одијело, које је приредила Управа позоришта), свирање војничког оркестра у антрактима под управом г. капелника Дубека, учашће пјевачког друштва, онда можемо рећи, да се то све слило у једну дивну хармонију, која је кадра да занесе.

Нестично су ми том приликом пали на намет они стихови нашега прослављенога пјесника г. Дра Лазе Костића:

„Мој пјесниче, Господару,
Авала Теби на Твом дару!
И да није друго ништа
Створила нам Твоја машта,

Аа! је рука Твоја златна,
Твоја брига дневна, поља
Ожијела народ ови:
За то Теби благослови!“

Позориште је било дупком пуно и не само да ни једног мјеста није било слободно, него су многи и без мјеста остали.

Гостију било је како из унутрашњости Војводине, тако и са стране. Међу овима погоњима била су и четири Црногорца, међу којима је био и писац ових редака. Ови су на велику суботу у 1 сат послје подне кренули из Котора, а стигли у П. Сад на свијетли уторник у 11½ прије подне, те су тако могли присуствовати само на другу представу „Бал. Царице.“

Гости из Црне горе имали су намјеру, да само 2—3 дана остану у Новоме Саду, али гостопримство браће Војвођана побрвало им је програму, те су се читавих 8 дана задржали. Гостопримство... но што да говорим о њему, — говорити о томе, значило би снати соли у море, јер је гостопримство браће Војвођана и сувише добро познато нарочито нама србима из Црне Горе, а овога пута то је гостопримство само још једном најважније засједе дочено.

Према томе не остаје нам друго, него да им се свијема редом најердачније захвалимо:

На првом мјесту Његовој Светости Патријарху Георгију Бранковићу, коме по истини „доброме настиру“, чија су дјела тако свијетла, да он може свагда и у свако вријеме свијетлога чела, а чисте савјести дати за њих одговора и Богу и народу „е радостију, а не воздихајушче.“

Виокопречасном г. Гаврилу Змејановићу, Архимандриту манастира Крушедола, куда нас је жеља повукла, да кад нам није било могуће посетити још који манастир те српске свете горе, по љубимо мошти преподобне мајке Анђелине, те свете црногорске одије, које у томе манастиру почивају. У истом манастиру нашла смо и нашег прослављеног пјесника г. Дра Лазе Костића, који ту од неког времена борави. Надати се, да ће госн. Костић из те манастирске тишине обогатити

српску књижевност са још којим Макењом или Пером Седедином.

Г. Арсу Пајевићу, који је у тешким ратним данима умрио заједно с Црногорцима дијелити све ратне непогоде и тешкоће, а сада, у вријеме мира, врата су његове куће отворена свакоме поштеноме Црногорцу, те се код њега Црногорац осјећа потпуно као код своје куће.

Г. Дру Лазу Станојевићу као и његовим синовица Дру Браниславу и Станоју, којима ће се донета моћи поносити не само родитељи, него и мјесто, у ком су рођени.

Г. А. Хаџићу, старом и сваког поштовања достојном секретару Матице Српске и Управитељу позоришта, који се поред свију својих огромних послова скоро неодлучно с нама налазио.

Честитом србину и родољубу Лазу Душановићу, код кога је с богатством, с трудом и благословом стеченим, спојено и оно, што ријетко код богаташа налазио, а то је кавалерство, дарожљивост и гостопримство у највећој мјери. Донета народ се има многоме добре наде од госн. Душановићег и ми се не сумњамо, да ће његово име бити златним словима записано поред имена Саве Текелије, те да ће своме потомству, поред богатства, оставити и име, које ће народ с благословима спомињати.

По ко ће још да наброји све оне, којима би се требало захвалити:

„Та има вас на хиљаде,
Аа! бројити немам каде!“

Хвала вам, дакле, браћо свијема и будите увјерени, да ће оних међу нама проведених осам дана бити прибројени к најљепшим успоменама нашега живота и да нас особито радује то, што нас једне исте идеје заносе и одушевљају. Сада нам не остаје друго него пожелети, да и вас овамо, међу нама, почешће виђамо, те да се „во очию“ познамо, а да не гледамо један другог кроз туђе начале.

Ж. Драговић.

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

ПЕРОНОСПОРА ИЛИ ПЛАМАЦ У НАШИМ ВИНОГРАДИМА.

Има већ четири пет година, како су наши виногради у свом приходу толико ослабили, да једва наплаћују трошак око редовног годишњег рада око њих. Бивало је до дуње и прије за винограде слабих година, али поље једне или двије слабе дошла би обично једна добра, која би надокнадила све што се је изгубило тецајем слабих година. Данас како која година виногради све слабији, а најглавнији узрок тој перодичи лежи у томе, што су нам лозе омењене пероноспором или пламцем а ми не чинимо баш ништа, да се од њег обранимо. Узеде те болести онаке лишће с лозе прије времена, а сваки виноградар добро зна, од колике је штете за лозу тај прерани губитак лишћа. Доза се престане развијати, грождје не може да сазре већ се и оно незрело оесуши и опане, брдун остаје вазада слаб, а мало по мало и цијела крга угине.

Има нас доста невјерника, који држе да пламац није толико опасна болест за лозу као што се прича, те да је по свој прилици у нашим виноградима ништа нема, или ако је које године и била, да је по сад више неће ни бити. Жала боже није ово мишљење ни најмање оправдано, јер прошле године дале су нам доста жалосних доказа о неопитној истини, да пламац у нас постоји и да у оној околини, где се је једном указао, неће ни до године изостати, само ако вријеме његовоме развију угађаљо буде. Да се пламац развијати може, потребно му је на име влажног и топлог времена. Што је која година киновитија и топлија, те је опасност од њега већа; на против дуготрајно сухо вријеме зауставиће га у његовоме напредовању, а може га кад-кад и са свијем предупредити. У коликом се обиму та болест годишње шири и у које се доба године у једном мјесту најријеје указује, није вазада једнако. Једне се године н. пр. може догодити, да се пламац онака већ рано с прољећа и у великој мјери, а друге се појављују тек доцкан у љету и у врло малој мјери. То зависи једино, како сам већ прије поменуо од времена; ако буде ове године прољеће влажно и топло, имаћемо га у нашим виноградима и онет почетком мјесеца Маја, а и то пуно више по лави; буде ли пак по сад сушно, појавиће се доцније и веће нам све дотле задавати великијех брига, док суша затраје.

Пошто се как вријеме унапријед проричати не да, а лозе треба да се против пламца шкроне коњским каменом још прије но се болест у винограду виђа, то из тога сљедеди, да шкронљење лоза не сме је ни ошто ове године изостати, а не сме је се тим послом на никоји начин ни дотле чекати, док се болест у винограду укаже, јер онда већ

може бити доцкан те према томе и уснјех шкронљења по сигуран.

Течност којом се лозе од пламца шкроне, прави се од коњског камена, влака и и воде, а како се то прави и како и кад се њоме лозе шкроне, изложићемо у следећем:

1) Стуче се двије оке коњског камена и раствори у 10 ока вреле воде. Тај раствор усне се за тијем у чабар, који смо пријед научили су 80 ока студене воде. Иза тога размути се у другој каквој посуди 2 до 3 оке загањеног влака у 10 ока студене воде, те се тако добилено млијеко од влака сина кроз какво чето сједило у онај чабар с коњским каменом (а никако не треба обратити снати коњски камен у млијеко од влака), а уз то се непрестано млијека у чабру дрвеним штапом. После двије уре може се течност за шкронљење употријебити, само ју треба за то вријеме чешће добро млијати. Су 100 ока ове течности може се пошкронити од прилике 1500 лоза.

2) Том чистоти науци се нарочито за то удењена штрцаљка, по нига се не науца са свијем, већ се вазада остави озго најмање четири прста празан простор. Прије но се течност из чабра извади, промијена се добро дрвеним штапом, а да се онет и у штрцаљки не сталожу, треба ју чешће леђима потресати.

При самом штрцању ваља назити, да се течност из штрцаљке расина по цијелој лози као ситна роса, дакле и по грождју и лишћу, а од лишћа да се онет и оглавити горња страна добро и шкрони. Са течности не ваља такођер при шкронљењу ни сувише штедјети јер што је на лишћу више лијева, дуже ће се болести и одупрати.

3) Лозе се шкроне обично два, и то први пут без обзира на то да ли се болест у винограду већ виђа или не, од прилике који дан прије или поље цијења таља лозе, а други пут 4 до 6 пеђеља доцније. Боље је који може досијети, да првом лозе пошкрони прије но поље цијења. Ако се болест не престане шкронити поље та два шкронљења, шкронимо и по трећи пут. Млади насади треба бар сваки мјесец да се једном шкроне.

У дану онет шкрони се кад је вријеме тихо, без вјетра, најбоље рано у јутро или касно пред вече или бар кад је облачно, а нарочито кад сунце јако грмје, да не би прогорјело лишће. У доба најтеће врућине, дакле око подна, не треба шкронити. Пађе ли неог или сјутра дан иза шкронљења киша, тад треба посао поновити.

4) Да нам штрцаљке вазада добро раде и дуго трају, исплакаћемо их поље сваке употребе чистом водом. То нешто чинићемо и онда, кад посао само за кратко вријеме н. пр. преко дана прекидамо. При исплакању не ваља никад штрцаљке обраћати врх на ниже, да вода брже на њих източу, јер тако се штрцаљке најлакше покваре, већ сву воду из њих треба нециједити само на онај отвор, на који пролази и течност, којом се шкроне лозе.

Поље овог унутетва не остаје нам друго, но да нашим виноградарима на срце ставимо, да се овом опоменом за времена корнете и са ерећом и у тај рад једном уложе. Коњског камена имамо доста, а и штрцаљка, но само нам мањка добра воља виноградарена, да нас послуша. Ко жели своје лозе да шкрони, а нема коњског камена, нег се што раније обрати потпуну савома, где се добива кило најчистијег коњског камена за 40 новчића, а и штрцаљке за шкронљење лоза давају се ту на бесплатну употребу.

Ф. Јерговић.

ДОМАЋЕ ВЈЕСТИ.

Цетиње, 28 априла.

(С Двора.) У суботу 22 априла, по обичају, прослављен је свечано рођен дан Њезићог Височанства Књагинње Милене, како овдје у престоници, тако по свој држави. У очи радосног дана престоница је била за рана искривљена заставама а у првом зраку освијетљена. На сами дан била је у катедралној цркви архијерејска служба са благодарњем, у присуству Његовог Височанства Господара, Његовог Височанства Престолонаследника и Њиховијех Свијетлости: Књажевића Мирка и Петра, и Књагиница Ксеније и Вјере, дипломатског тијела, државнијех великодостојника, чиновништва и грађанства. Поелије благодарња пуцали су са табле топови а пред Свијетлијем Двором свирала је војена музика; уз то је сљеједило по церемонијалу честитање у Свијетлом Двору.

— На Ђурђев дан славила је Владарека кућа своје Крено име. Ове

народу црногорском и брдском препоручујем.

„Најпослије, вјечному проклетству и анатема предајем онога, који би смутњу у народу учинио, и онога, који би од рускога покровитељства одетунио.“

Тад главари обуку насљедника владичина у свештеничке ризе, и на Иван-беговом гувну покажу га народу, и прочитају тастаменат.

На онда главари од свих племена, ухватише вјеру у цркви преко владичина ковчега. 1)

Било је нешто мало буне од неразумних људи, али наметнији приступилие к руци Раду Томову, коме је било тад 17 година, те без сваког одлагања, прогласе Рада Томова за свог господара и будућег владика; а мало доцније владика призренски на остров Ком, у цркви усненекој младог господара црногорског рукоположи и проваведе за архимандрита, а 1833 год. 6 августа у Петрограду у присуству самог цара Николе буде посвећен за архијереја, и тако млади Радо Томов под именом: Петар II Петровић Његуи, постање: Митрополит и Господар Црне Горе и Брда.

1) Митрополит Петар I сахрањен је у цркви манастира Цетињског, по 18 октобра 1834 године, кад су хрјели да његове земне остатке из гроб павале и на друго мјесто пренеосу, нашли су га цјелокупна и света. Његово свето тијело налази се у животу цркве манастирске, а света црква слави га као божијег угодника и светитеља сваке године 18 октобра под именом Свети Петар Цетињски. Народ црногорски, брдски, приморски, херцеговачки и многи други, долазе на поклонњење његовом светом тијелу, сваке године о Петрову-дне и о Малој Госпођи.

Народ црногорски, брдски, приморски и други околни знао га је „Свети“ још за вријеме његова земнога живота, јер је многа чуда чинио.

